

KAKUBHAI PARIKH SCHOOL

अभ्यासार्थमिदम् - 1

पाठ - वाच्यः, समयलेखनम्

1. शरदा शारदाम्भोजवदना वदनाम्बुजे ।
सर्वदा सर्वदाऽस्माकं सन्निधिं सन्निधिं क्रियात् ॥

अन्वयः - _____

प्रश्नाः

1. एकपदेन उत्तरत-

1. शरदा कीदृशी अस्ति?
2. शारदाम्भोजवदना का अस्ति?
3. सर्वदा का अस्ति?

2. पूर्णवाक्येन उत्तरत-

1. शरदा कुत्र निवासं क्रियात्?
2. सरस्वती कीदृशी अस्ति ?

3. भाषिककार्यम् -

1. 'सरस्वती' इत्यस्य कृते कः शब्दः श्लोके प्रयुक्तः?
2. 'क्रियात्' क्रियायाः कर्तृपदं किम्?
3. 'सर्वं ददाति इति या सा' इति स्थाने किं समस्तपदं प्रयुक्तम्?
4. 'अम्भोजे' इति शब्दस्य पर्यायशब्दः कः?
5. 'सर्वदात्री' इति अर्थे किं पदं प्रयुक्तम्?
6. 'शरदा' प्रकृतिं प्रत्ययं च लिखत ।
7. 'वदना' प्रकृतिं प्रत्ययं च लिखत ।
8. 'सर्वदा' अत्र कः समासः?
9. 'वदनाम्बुजे' अत्र कः समासः?
10. 'शारदाम्भोजवदना' सन्धिविच्छेदं कुरुत ।
11. 'सत् नधिम्' सन्धिं कुरुत ।

3. प्रश्ननिर्माणं कुरुत-

1. शरदा सर्वदा सन्निधिं क्रियात् ।
2. शरदा वदानाम्बुजे सन्निधिं क्रियात् ।
3. सर्वदा शरदा मुखकमले निवासं क्रियात् ।
4. शरदा अस्माकं वदनाम्बुजे निवासं कुर्यात् ।

2. अपूर्वः कोऽपि कोशोऽयं विद्यते नव भारति ।
व्ययतो वृद्धिमायाति क्षयमायाति सञ्चयान् ॥

अन्वयः -

प्रश्नाः

1. एकपदेन उत्तरत-

1. भारत्याः कोशः कीदृशः अस्ति?
2. कस्याः अपूर्वः कोशः अस्ति?
3. भारत्याः कोशः व्ययतः काम् आयाति?
4. भारत्याः कोशः सञ्चयान् काम् आयाति?

2. पूर्णवाक्येन उत्तरत-

1. सारस्वत्याः कोशः कथं क्षयम् आयाति?
2. सारस्वत्याः कोशः कथं वृद्धिम् आयाति?
3. भारत्याः कोशस्य अपूर्वता कीदृशी वर्तते?

3. भाषिककार्यम् -

1. 'अस्ति' इत्यर्थे अत्र किं क्रियापदं प्रयुक्तम्?
2. 'आयाति' क्रियायाः कर्तृपदं किम्?
3. अस्मिन् श्लोके सम्बोधनपदं किम्?
4. 'क्षयम्' इति शब्दस्य विपर्ययशब्दः कः?
5. 'कोशोऽयम्' सन्धिविच्छेदं कुरुत।
6. 'क्षयम् आयाति' सन्धिं कुरुत।
7. 'नव' सर्वनामपदं कस्मै अभवत् ?
8. 'सर्वदा' अत्र कः समासः?
9. 'वदनाम्बुजे' अत्र कः समासः?
10. 'शाखाभोजवदना' सन्धिविच्छेदं कुरुत।
11. 'सत् नधिम' सन्धिं कुरुत।

3. प्रश्ननिर्माणं कुरुत-

1. शाखा सर्वदा सन्निधिं क्रियात्।
2. शाखा वदनाम्बुजे सन्निधिं क्रियात्।
3. सर्वदा शाखा मुखकमले निवासं क्रियात्।
4. शाखा अस्माकं वदनाम्बुजे निवासं कुर्यात्।

3. नास्ति विद्यासमं चक्षुः नास्ति सत्यसमं तपः ।
नास्ति रागसमं दुःखं नास्ति त्यागसमं सुखम् ॥

अन्वयः -

प्रश्नाः

1. एकपदेन उत्तरत-

1. कस्या समं चक्षुः नास्ति?

2. केन समं दुःखं नास्ति ?

3. सुखं केन समं नास्ति ?

2. पूर्णवाक्येन उत्तर-

1. तपः केन समं नास्ति ?

2. केन केन समं किं किं नास्ति ?

3. रागेण समं किं नास्ति ?

3. भाषिककार्यम् -

1. 'नयनम्' इत्यर्थे अत्र श्लोके किं पदं प्रयुक्तम् ?

2. 'चक्षुः' पदं कस्मिन् लिंगे अस्ति ?

3. 'तपः' पदं कस्मिन् लिंगे अस्ति ?

4. 'तपः' शब्दस्य मूलशब्दः कः अस्ति ?

5. 'रागः' इति पदस्य पर्यायपदं किम् ?

6. 'नास्ति' सन्धिच्छेदं कुरुत।

7. 'सुखम्' इत्यस्य विपर्ययः शब्दः कः ?

8. 'सत्यसमम्' अस्य समासं विग्रहं च लिखत।

9. 'विद्यासमम्' अस्य समासं विग्रहं च लिखत।

10. 'त्यागसमम्' अस्य समासं विग्रहं च लिखत।

11. 'रागसमम्' अस्य समासं विग्रहं च लिखत।

3. प्रश्ननिर्माणं कुरुत-

1. सत्यसमं तपः नास्ति।

2. विद्यासमं चक्षुः नास्ति।

3. त्यासगेन सुखं नास्ति।

4. न तथा शीतलसलिलं न चन्दनरसो न शीतला छाया।

प्रह्लादयति च पुंस्यं, यथा मधुरभाषिणी वाणी।।

अन्वयः -

प्रश्नाः

1. एकपदेन उत्तरत-

1. शीतला का अस्ति ?

2. पुंस्यं का प्रह्लादयति ?

3. कीदृशी वाणी पुंस्यं प्रह्लादयति ?

2. पूर्णवाक्येन उत्तरत-

1. किं किं पुंस्यं न प्रह्लादयति ?

2. का पुंस्यं प्रह्लादयति ?

3. भाषिककार्यम् -

1. 'आनन्दयति' इत्यर्थे अत्र श्लोके किं क्रियापदं प्रयुक्तम् ?

2. 'रसः' पदं कस्मिन् लिंगे अस्ति?
3. 'छाया' पदं कस्मिन् लिंगे अस्ति?
4. अस्मिन् श्लोके के द्वे अव्यये प्रयुक्ते?
5. 'शीतला छाया' अत्र विशेषणपदं किं विशेष्यपदं च किम्?
6. 'चन्दनरसो न' सन्धिविच्छेदं कुरुत।
7. 'मधुरभाषिणी वाणी' अत्र विशेषणपदं किं विशेष्यपदं च किम्?
8. 'शीतलसलिलम्' अस्य समासं विग्रहं च लिखत।
9. 'चन्दनरसः' अस्य समासं विग्रहं च लिखत।
10. 'यथा' अस्य विपर्ययः कः?
11. 'मधुरभाषिणी' अत्र कः प्रत्ययः?
12. 'शीतला' अत्र कः प्रत्ययः?

3. प्रश्ननिर्माणं कुरुत-

1. मधुरभाषिणी वाणी पुरुषं आनन्दयति।
2. मधुरभाषिणी वाणी पुरुषं आनन्दयति।
3. शीतला छाया पुरुषं न आनन्दयति।
4. शीतला छाया पुरुषं न आनन्दयति।
5. शीतलं सलिलं पुरुषं न आनन्दयति।

5. शुश्रूषा श्रवणं चैव ग्रहणं धारणं तथा।
ऊहापोहार्थविज्ञानं तत्त्वज्ञानं च धीगुणाः॥

अन्वयः - _____

प्रश्नाः

1. एकपदेन उत्तरत-

1. प्रथमः धीगुणः कः?
2. धीयः तृतीयः गुणः कः?
3. धीगुणाः कति सन्ति?

2. पूर्णवाक्येन उत्तरत-

1. धियः के गुणाः सन्ति?
2. अस्मिन् श्लोके की विपर्ययी द्वौ प्रयुक्ती?

3. भाषिककार्यम् -

1. 'श्रोतुम् इच्छा' इत्यर्थे अत्र श्लोके किं पदं प्रयुक्तम्?
2. 'अर्थानां विशुद्धं ज्ञानम्' इति स्थाने किं पदं प्रयुक्तम्?
3. पक्षे तर्कः इत्यर्थे कः शब्दः प्रयुक्तः?
4. विपक्षे तर्कः इत्यर्थे कः शब्दः प्रयुक्तः?
5. 'चैव' सन्धिविच्छेदं कुरुत।
7. प्रकृतिप्रत्ययं लिखत।

ग्रहणम्, धारणम्, श्रवणम्

8. 'अर्थविज्ञानम्' अस्य समासं विग्रहं च लिखत।
9. 'धीगुणाः' अस्य समासं विग्रहं च लिखत।
10. 'तत्त्वज्ञानम्' अस्य समासं विग्रहं च लिखत।
11. 'अपोहः' अस्य विपर्ययः कः?

3. प्रश्ननिर्माणं कुरुत-

1. धियः अष्टमः गुणः तत्त्वज्ञानम् अस्ति।
2. धियः अष्टमः गुणः तत्त्वज्ञानम् अस्ति।
3. धियः चतुर्थः गुणः ऊहः अस्ति।
4. एते धियः गुणाः सन्ति।

6. माधुर्यमक्षरव्यक्तिः पदच्छेदस्तु सुस्वरः।
धैर्यं लयसमर्थं च षडेते पाठका गुणाः।।

अन्वयः -

प्रश्नाः

1. एकपदेन उत्तरत-

1. पाठकस्य कति गुणाः सन्ति?
2. पाठकस्य प्रथमः गुणः अस्ति?
3. पाठकस्य चतुर्थः गुणः सन्ति?
4. पाठकस्य कोऽपि एकः गुणः लिखत।

2. पूर्णवाक्येन उत्तरत-

1. के के पाठकस्य गुणाः सन्ति?

3. भाषिककार्यम् -

1. 'माधुरता' इत्यर्थे अत्र श्लोके किं पदं प्रयुक्तम्?
2. 'षडेते' सन्धि विच्छेदं कुरुत।
3. 'पदच्छेदस्तु' सन्धि विच्छेदं कुरुत।
4. विपक्षे तर्कः इत्यर्थे कः शब्दः प्रयुक्तः?
5. समासं विग्रहं च लिखत।

अक्षरव्यक्तिः, सुस्वरः, पाठका गुणा, लयसमर्थम्, पदच्छेदः,

7. श्लोकात् एकम् अव्ययपदं लिखत।

8. 'सुष्ठुः ध्वनिः' इत्यर्थे श्लोके कः शब्दः प्रयुक्तः?
9. स्पष्टोच्चारणार्थम् अस्मिन् श्लोके कः शब्दः प्रयुक्तः?

3. प्रश्ननिर्माणं कुरुत-

1. एते षट् पाठका गुणाः सन्ति।
2. प्रथमः गुणः माधुर्यम् अस्ति।
3. सुस्वरः चतुर्थः गुणः अस्ति।

7. आचार्यात्पादमादत्ते पादं शिष्यः स्वमेधया।
कालेन पादमादत्ते पादं सब्रह्मचारिभिः॥

अन्वयः - _____

प्रश्नाः

1. एकपदेन उत्तरत-

1. शिष्यः आचार्यात् कियत् ज्ञानं लभते?
2. कः ज्ञानं प्राप्नोति?
3. शिष्यः द्वितीयः चतुर्थांशः कस्मात् लभते?

2. पूर्णवाक्येन उत्तरत-

1. शिष्यः कस्मात् कस्मात् कियत् ज्ञानं गृह्णाति?

भाषिककार्यम् -

1. 'निज' इत्यर्थे अत्र श्लोके किं पदं प्रयुक्तम्?
2. 'आदत्ते' इति क्रियापदस्य कृतपदं किम्?
3. 'सहपाठिभिः' इति स्थाने श्लोके कः शब्दः प्रयुक्तः?
4. 'चतुर्थांशम्' इत्यर्थे कः शब्दः प्रयुक्तः?
5. 'पादमादत्ते' सन्धिचिच्छेदं कुरुत।

3. प्रश्ननिर्माणं कुरुत-

1. शिष्यः कालेन पादम् आदत्ते।
2. शिष्यः स्वमेधया पादम् आदत्ते।
3. शिष्याय ज्ञानप्रप्तेः चत्वारः पादाः सन्ति।

8. अनुद्वेगकरं वाक्यं सत्यं प्रियहितं च यत्।
स्वाध्यायाभ्यसनं चैव वाङ्मयं तप उच्यते॥

अन्वयः - _____

प्रश्नाः

1. एकपदेन उत्तरत-

1. स्वाध्यायः किं भवति?
2. अनुद्वेगकरं किं भवेत्?
3. स्वाध्यायः कीदृशं तप उच्यते?

2. पूर्णवाक्येन उत्तरत-

1. वाक्यं कीदृशं स्यात्?
2. वाङ्मयं तपः नाम किम्?
3. कीदृशं तपः वाङ्मयं तपः कथ्यते?

3. भाषिककार्यम् -

1. 'उच्यते' इत्यर्थे श्लोके किं क्रियापदं प्रयुक्तम्?